

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

24. De Peccati effectis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

non sunt, quamuis diuersa: nam verbi gratia furtum, vel verbum otiosum, ratio non solum dicit, esse malum, esse turpe, esse vitandum: sed etiam proponit illud voluntati, vt corpori, vel sensibus male affectis tanquam vtilius, vel iucundius, & tunc voluntas eligit, quod vtilius, & iucundius est corpori, vel sensibus, honesto contempto.

Cap. XXIV.

De peccati effectis.

Inter peccati effectus Theologi recensent maculam, reatum, & poenam: de quibus est breuiter differendum.

Primò queritur, Quidnā appellatione macula accipiant Theologi? **Respondeo,** quemadmodum in rebus corporalibus priuatio inducta rem priuat forma sibi debita, vt cæcitas priuat oculos aspectu, & proinde priuat etiam re obiecta, & sine quoque debito; cæcus enim priuatus est luce, colore, & omni eo sine, quem propositum sibi aspectus, si adesset, haberet: Ita etiam lethale crimen priuationem quandam affert, qua quis gratia, & charitate nudatur, & eo ipso, peccatum hominem à Deo disjungit, & auerit, qui est finis sibi congruus. Et quia gratia est quidam nitor, splendor, & decor animæ, priuatio eius meritò macula nuncupatur.

Secundò queritur, Num si homo cum solis naturæ dotibus, ac viribus à Deo procrearetur, & deinde laboraret in peccatum, vllam in animo maculam contraheret: nam macula vti dixi diuinæ est gratiæ priuatio, sed tunc peccatum hominem nulla orbaret gratia, quam non acceperat. **Respondeo,** parum aut nihil referre, acceperit quis gratiam necne, quoniam lethale crimen diuinæ gratiæ aduersatur, eamque aut vi, & effi cacitate sua, aut saltem meritò excludit, vbi est, & excluderet, si inueniret inductam. **Quemadmodum** etiam hoc ipso, quod est lethale peccatum, hominem à Dei amicitia diuellit, quia quicquid est rationi contrarium, à Dei amicitia, & charitate dissentit, & propterea illam dissoluit, ac dirimit: etiam si nulla hominis cum Deo amicitia præcesserit. **Ex dictis** etiam perspicitur, quo pacto post primum peccatum, secundum, & tertium, quamuis lethale quoque sit, gratiam quidem non tollit, quia erat per primum sublata, secundum tamen, vel tertium eam penitus repelleret, nisi esset per primum expulsa.

Tertiò queritur, An aliquis desistens, & cessans ab actu, qui est peccatum, sit adhuc, & dicatur peccator ob maculam in animo susceptam, & adhuc remanentem? Tres inuenio opiniones; **prima** censet peccatorem esse, & nominari non ob aliquid, quod re ipsa in homine post actum malum permanet, quoniam nihil manet præterquam habitus viciosus: ob habitus verò peccatores non dicimur, quippè qui per gratiam adoptionis minime excluduntur: sed ideo dici peccatorem vult ea opinio, quia in Deo est actus, quo ipsum debitis supplicijs addicit, & subiicit ob id, quod peccatum admisit. Homo igitur quatenus est obiectum diuinæ voluntatis perpetuum supplicium ob crimen patratum irrogantis, dicitur & est verè peccator. Hæc fuit sententia Scot. 4. d. 14. q. 1. a.

1. vers. dico ergo. O Cham, 4. q. 8. & 9. Gabr. 4. d. 14. q. 1. a. 1. nota. 2. Almai. 4. d. 14. q. 1. quam tamen S. Thomæ discipuli communi consensu refellunt. Sensit ille post præteritū malū actum reuera nihil in homine manere, à quo & sit, ac nominetur peccator, sed tantum respectum rationis, quo est homo obiectum diuinæ voluntatis in eos, qui perperam faciunt, poenam debitam cōstituentis, & quatenus eiusmodi respectus, & ordo reuera est cum damno, & detrimento hominis, per metaphoram macula nominatur: quatenus verò refertur ad poenam, quā culpa meretur, reatus: Et quatenus terminatur in poena ob culpæ vindictam, offensam. Deū enim peccatis offendi, nihil iuxta hanc Scoti sententiam aliud est, nisi velle malefactum debitis pœnis vlcisci. Attamen hæc opinio, ideo ab alijs rejicitur, quia diuinæ voluntatis actus, cuius peccator ipse est obiectum, est iustitiæ opus, & officium: fieri autem non potest, vt quis peccator esse dicatur ab actu, & officio diuinæ iustitiæ. **Deinde,** in peccatore Scotus nihil aliud remanere putat, nisi reatum; at reatus tantummodò est cuiusdam obligationis vinculum, quo peccator est pœnis obnoxius, quæ tamen obligatio peccatorem minimè constituit, sed reum, & debitorem pœnæ. Nam qui peccauit, pœnæ certæ Dei lege subiicitur. At Scotus his facile responderet, non dici peccatorem à solo reatu, sed ex eo, quod Deus eum subiiciat pœnis ob maleficiū perpetratum; ita vt peccator sit quis, quia pœnis sit ob suū malefactū obnoxius, vbi & est respectus, & ordo ad pœnā, cui subiicitur, & ad delictū, quod fecit: quæquam Ochamus, & Gabriel volunt dici peccatorem non à respectu rationis, quo homo est diuinæ voluntatis obiectum, sed à peccato præterito: multa enim nominari solent ab actibus transactis, etiam si nihil deinde reuera permaneat in ipsis. **Exemplum** sit: Titius à Caio pecuniā mutuam accepit: Titius dicitur debitor, & Caius creditor, quia vterque cum altero contraxit, & vnus dedit, alter accepit mutuam pecuniam. Similiter dicitur aliquis peccator, non ob aliud, nisi quia peccauit, & nōdum est ei peccatum remissum. Obijcies, ergo perpetuo peccator appellari poterit, si semel deliquerit, quoniam in perpetuum verum erit dicere eum peccasse: Respondent illi, non dici peccatorem ob actum transactum simpliciter, sed ob culpam ex actu præterito contractam, & nōdum diuinitus remissam, & per contrariam voluntatē Dei beneficio, & munere, reuocatam. Et hæc fuit Scoti, & aliorum sententia, quæ non videtur improbabilis, quamuis à Soto, Caietano, & alijs S. Thomæ discipulis acriter improbetur. Nam secundum Scotū in peccatore duo respectus insunt, vnus quidem ad actum præteritum, quo quis deliquit, ratione cuius, in culpa esse dicitur, & proinde peccator: alter ad Deum destinantem hominem ad pœnas, & volentem punire eo, quod deliquerit, qua ratione dicitur debitor, & reus pœnæ. Alijs tamen sicut & mihi magis arridet veterum Scholasticorum opinio dicentium, post actū malum in homine maculam manere, quæ est diuinæ gratiæ priuatio, à qua peccator quis nominatur, & est: ita vt peccator sit ideo, quia per peccatū se diuina gratia denudauit, iuxta hæc pariter sententiam in peccatore duo continentur, videlicet,

absentia,

absentia, siue vacuitas gratiæ, & quod ea sit ob malefactum, siue peccatum contracta.

His quædam obijcit Scotus. Indè, inquit, fieret, vt cætera peccata post primum, nullam maculam inducerent, quippè quæ gratiâ non tollunt, quam primum peccatum excluderat. Respondeo, reuera gratiam depellerent, nisi ea per primum peccatum sublata esset. Vndè, omne lethale crimen, aut meritò, aut sua vi, & conditione hominem diuina gratiâ, & charitate spoliât, ac nudat. Deindè obijcit, fieret, inquit, vt vniuersa peccata sint eiusdem speciei, quia sunt diuinæ gratiæ priuationes, quæ non nisi per formas, & habitus distinguuntur: sed gratiâ est vna, ergò peccata inter se minimè differunt. Respondeo, nihil argumentò cõcludi: nam peccatum post malum actum præteritum, licet sit diuinæ gratiæ priuatio, est tamen voluntaria, hoc est, eius, qui peccat, voluntate suscepta, non naturaliter contracta. Et proindè quamuis naturales priuationes per formas, & habitus duntaxat specie distinguantur; peccata tamen specie differunt, quia per actus voluntarios specie diuersos contrahuntur. Tertio obijcit, sequeretur, ait, peccatores alios alijs non esse peiores, & deteriores, cum priuatio gratiæ non sit maior in vno peccatore, quam in alio. Respondeo eiusmodi priuationem esse proprio hominis actu susceptam, vt dixi, quia est propria eius voluntate contracta: in vno autem homine peiori, & deteriori voluntate contrahitur, quam in alio, eò, quòd aut pluribus malefactis, aut deterioribus suscipitur, sicut vmbra maior, minor uè est eo quòd maius minus uè corpus opacum sic interiectum. Sic respondet S. Thomas 1.2. quest. 86. art. 1. ad 3. Quarto opponit, si homo absque gratiâ, & iustitia conditus peccaret; cessans deindè ab actu, verè esset, & diceretur peccator, & tamen gratiam non amitteret, quia nullam acceperat. Respondeo, peccatum lethale per se gratiæ priuationem mereri: satis igitur est, si in eo hominis status, & conditione peccatum per se gratiam depelleret, si ea in homine adesset. Est enim lethale crimen merito, aut vi, & conditione sua gratiæ aduersum, atque contrarium. Quinto Scotus argumentatur: Gratiam solus Deus efficit, confert, infundit, & conseruat, ergò eam peccatum non tollit, sed solùm irretit qui peccat, vt sibi auferatur. Respondeo, posse quidem gratiam absque peccato hominis diuinitus auferri, & tunc absentia gratiæ in homine priuatio non esset, sed sola negatio, qualis fuisset, si Deus hominem sine gratiâ procreasset: at verò crimen gratiam expellit merito, aut conditione, & vi sua, vt formam sibi contrariam; & talis absentia gratiæ est voluntaria quædam priuatio, per quam scilicet aliquis caret forma, quam habere debuisset.

Quarto quæritur, An lethale peccatum vi, & natura sua gratiam expellat, an verò solùm mereatur, vt Deus gratiam tollat? quod est quætere, an vi, & conditione sua eam eiciat, tanquam formam sibi aduersam, atque contrariam; an verò merito duntaxat. Duas video Theologorum opiniones; prima affirmat solùm merito, non autem vi, & natura sua crimen gratiam excludere. Sic sentierunt Henric. quodl. 5. q. 23. Scot. 3. dist. 23. q. 1. ad argumenta, Ocham. quodl. 3. q. 17. Durand. 1. dist.

17. q. 10. num. 15. Gabr. 1. dist. 17. q. 4. art. 3. dub. 3. propofit. 3. et in 2. d. 35. q. 1. art. 1. conclus. 2. Almai. tract. 2. moral. c. 5. tribus, vel quatuor adducti argumentis. Primo, quia gratiâ est forma, & habitus supernaturalis diuinitus infusus, & in animo conseruatus, ergò solus Deus potest gratiam tollere. Vis enim, & facultas naturæ ea, quæ supra naturam sunt, attingere non potest, ergò neque ea delere. Deindè quia ea, quæ se vicissim naturaliter expellunt, ac perimunt, semper se eiciunt, ac pellunt: etiam si per ignorantiam in eodem homine ponantur; vt frigus, & calor; lumen, & tenebræ. At verò non ita se habent peccatum, & gratiâ: nam si quis ex ignorantia errauerit in fide, gratiam non amittit; ergo error in fide non est vi, & natura sua gratiæ contrarius. Adde his quòd multa sunt peccata, non quia per se mala sunt, sed quia humana lege prohibentur: ergo eiusmodi peccata per se gratiam auferre non possunt. Postremò, in omissione sæpè peccatum admittitur, & tamen omfio non videtur, nisi meritò gratiam excludere; hæc opinio admodum probabilis quibusdam: hoc tempore videtur. Secunda docet, peccatum lethale non tantum meritò, sed vi, & natura sua gratiam expellere. Ita S. Thomas videtur sentire: 2. q. 24. art. 10. cuius ea vnica est ratio, efficit quidem ad id conuincendum, quoniam peccatum per se, & directò est gratiæ contrarium: nam gratiâ reddit hominem dignum amicitia, & conuictio diuina, Deo item gratum, charum, & acceptum: Peccatum verò hominem alienat profus, & auertit à Deo, & proindè facit eum indignum amicitia, & charitate diuina. Hæc autem duo seculum inuicem pugnant, dignum, & indignum esse amicitia, conuictione, & societate diuina: item, esse gratum, & charum Deo, & simul alienum, & auerium ab eo. Et gratiâ est efficacis diuinæ dilectionis effectus, ergò lethale peccatum vi, conditione, & ratione sua Dei, & hominis amicitiam dissoluit, ac dirimit: nam contraria se inuicem pellunt. Hæc sententia mihi probatur, de qua libro septimo fufius disputabo; interim dicere sufficiat, peccatum in præsentia sumi, nõ solùm pro actu, qui est malus, sed pro eo, quòd cum recta ratione, & lege diuina pugnat, siue in opere, siue in sermone, siue in omissione, siue in aliquo alio consistat, quòd Dei legi aduersetur. Item accipitur, vt est malum in moribus, ac proindè, vt est malum rationis, hoc est scienter, & voluntariè contra rectam rationem admissum: & non quatenus est aliquid naturaliter factum; nam amens rationis vlu carens facit quidem malum, sed non male: facit id, quòd est peccatum, sed non peccat: qui per ignorantiam probabilè, & inflam errat in fide, assentitur ei, quòd est contra fidem, sed in crime hæresis non incidit, quia nec voluntariè, nec scienter contra fidem credit, ergò res, quæ est peccatum cum gratiâ, & charitate non pugnat, pugnat tamen, vt peccati rationem habet: & hoc modo peccatum accipit S. Thomas: quamuis Scotus acceperit primo modo. Quare ad obiecta respondeo; Ad primum quidem, fateor, gratiam esse formam, & habitum supernaturalem, quia nulla vi, & facultate naturæ fieri potest: nego tamen eam, nihil posse habere sibi contrariū. Nam quatenus est habitus quidam reddens hominem

dignum

dignum Dei benevolentia, amicitia, & confortio diuino, & regno cælesti, non autem præcisè absolute, & simpliciter, quatenus est supernaturalis quædam animæ qualitas, ornans & perficiens mentem, vi, conditione, & ratione sua, habet tanquam sibi aduersum, atque contrariū lethale peccatum, quod hominem reddit tantis Dei muneribus, ac donis indignum. Nihil igitur mirum est, si gratia, quæ à solo Deo fit, & infunditur, peccati intereat prauitate, vt potè sibi contraria, tanquam priuatione opposita, quandoque sumitur gratia, vt reddit hominem Deo charum. Nam quod substantias, quæ à solo Deo procreatæ conseruantur, nulla naturæ vis, & facultas perdere possit, inde profectò est, quia nihil habent sibi contrarium, cuius vi intereant, & perire queant. Ad secundum respondeo: gratiam habere aliquid contrarium, quod eam naturaliter excludat; nimirum peccatum, quod per se diuinam amicitiam soluit, ac dirimit, quæ sublata, tollitur necessariò gratia, quæ reddit hominem Deo gratum, & charum: pugnat autem ex natura rei gratia, non quidem cum re ipsa, & substantia, quæ peccatum est, sed cum ratione peccati, videlicet quatenus scienter, & spontè quis lethaliter peccat: nam eo ipso contra Dei amicitiam facit: quod si peccatum voluntarium non sit, res quædam erit, peccatum tamen non erit; ac proinde error in fide ex ignorantia proueniens, gratiam non delet, aut perdit, quia non est peccatum. Ad vltimum respondeo. Quamuis omisio non sit actus, est tamen voluntaria expressè, vel tacitè contra Dei præceptum & legem: & ita hoc sufficit ad gratiam tollendam; nam vt antè iam dixi, peccatum, non quia est res aliqua, sed quia est peccatum, gratiæ inimicum & aduersum est, & proinde vt peccatum est, non quatenus res aliqua, gratiam expellit, ac delet. Et hinc etiam soluitur, id, quod est obiectum multa, fateor, esse peccata, quæ non sunt per se mala, sed quia aliqua lege scripta veantur: vnde non eorum substantia cum gratia pugnat, sed quatenus peccati rationem habent, pugnant cum gratia, & charitate, non vt gratia simpliciter est qualitas supernaturalis, sed vt facit hominem Deo gratū, charū, & amicum: vt septimo libro explicabo.

Quintò Quæritur, An lethale peccatum vi, & natura sua expellat reliquos habitus infusus virtutum, & donorum, qui semper charitatem comitantur; sicut gratiam expellit, & charitatem? S. Thomas vnà cum gratia, & charitate cæset infundi virtutes morales ad communem iustorum hominum vitam necessarias, dona etiam Spiritus sancti. Quam opinionem si sequamur, sentire quoque cum S. Thoma oportet; lethali peccato dona Spiritus sancti, & infusas virtutes morales excludi: non quidem quod omne crimen virtutibus moralibus infusus, aut donis Spiritus sancti, vi, & natura sua aduersetur, sed eo, quod omnes eiusmodi habitus infusi gratiæ, & charitatem comitentur, & cum ea nexu quodam & vinculo coniungantur. Quare hoc ipso, quod lethale peccatum vi, & ratione sua hominem gratia ipohat, & orbat, cæteris quoque habitibus moralibus infusus, & Spiritus sancti do-

nis denudat, ac priuat. Scot. Gabr. & alij videntur docere. Spiritus sancti donis peccatorem priuari, non eo, quod lethale peccatū vi, & substantia, siue natura sua pugnet cum eiusmodi donis: sed eo, quod is, qui lethaliter peccat, ea dona, quatenus cum gratia, & charitate sociantur, suo merito amittat.

Sextò Quæritur, An sicut lethale crimen natura sua gratiam, & charitatem excludit, ita etiam peccatum Fidei, Spei contrarium, ipsum fidei, vel spei habitum infusum, & supernaturalem vi, & conditione sua depellat? Quæstionem mouet, quod, quemadmodum omne lethale peccatum est gratiæ contrarium, & propterea vi sua eam eicit, sic etiam hæresis est fidei contraria; ergo vi, & ratione sua fidem excludit. Est vna opinio, fidei, vel spei habitum per peccata contraria sua natura expelli; alioqui enim si tantum ob meritum hominis expelleretur, alijs etiam peccatis fides posset amitti. Si quis enim totum populum aliquem in errorem fidei contrarium induceret, cum tamen ipse non contra fidem crederet, ac sentiret, fidem mereretur amittere, quam tamen non amittit: ergo fides non amittitur ex merito, sed ex natura peccati contra fidem admissi; & idem, inquit, sentiendum est de habitu spei. Si quis enim aliquos in desperationem adduceret, spei habitum mereretur amittere, quem tamen non amittit, nisi propriam salutem desperet: ergo spei habitus non ob meritum, sed ob naturam, & rationem peccati contrarij depellitur. At multorum fuit Theologorum sententia habitum fidei, vel spei per hæresim, vel desperationem tolli, non quidem vi, & natura sua, sed ob meritum peccantis: nam alioqui, inquit, si quis per ignorantiam probabilem, & iustam quidpiam contra fidem absque vlla culpa credidisset, habitum fidei amississet; quod est absurdum. Accedit, inquit, quod credere aliquid contra fidem, vi, & natura sua pugnat quidem cum actu fidei; & ideo naturaliter fidei actum extinguit, sed non pugnat cum habitu fidei, qui supernaturalis est, & à solo Deo pendet, efficitur, & cōseruatur; contraria igitur sunt, rem aliquam fidei credere, & non credere, quare simul esse non possunt: non autem pugnant naturaliter fidelem esse per habitum diuinitus infusum, & rem aliquam fidei non credere, hæc opinio fuit Scot. 3. d. 23. quæst. 1. ad argumenta. Hen. quodl. 5. q. 23. Ocham. quodl. 3. quæst. 7. Dur. 1. d. 17. quæst. 10. num. 15. & Gab. 1. d. 17. quæst. 4. a. 3. dub. 3. propositi. 3. c. 2. d. 35. quæst. 1. a. 1. conclus. 3. Almat. tract. 2. mor. c. 5. Mihi tamen magis prima opinio probatur, eam tamen sic intelligo: primum, hæresis suapte natura pugnat cum fide, & desperatio cum spe, quatenus hæresis est assensus, quo quis scienter, & sponte credit aliquid fidei contrarium, neque enim error in fide susceptus per ignorantiam probabilem & iustam, absque vlla culpa fidem tollit: neque desperatio inuoluntaria habitum spei, quoniam hæresis, & desperatio fidei, & spei contraria sunt, quatenus peccati rationem habent, non quatenus actus sunt naturaliter facti. Et hoc puto Scotū, & alios Theologos docere voluisse, videlicet non tolli habitum fidei per errorem contrarium ex natura rei,

hoc est, per errorem fidei contrarium naturaliter, non voluntarie susceptum. At S. Tho. conuenienter ijs, quæ docet. 2. *quest. 24. a. 10* dicit tolli per voluntarium errorem fidei contrarium, non solum ob meritum peccati, sed etiam ob repugnantiam, quæ est inter fidem & hæresim, ut fidei & hæresis rationem habent; alioqui enim eum sint alia deteriora, & grauiora crimina, quam hæresis, cur fidem non auferunt? Deinde, animaduertendum est hoc, quotiescunque certum aliquid in fide dogma scienter & voluntarie negatur, aut in dubitationem vertitur, eo ipso, totam rationem credendi negari, quoniam fide creditur, quicquid creditur ob testimonium diuinum. Si ergo vnum aliquid, quod sit diuinitus patefactum, & dictum negetur, hoc ipso, totam fidei rationem euertit. Si enim Deus, prima veritas & summa nos fallit, aut fallitur, quod fieri non potest, in cæteris quoque nutabit eius auctoritas. Quare eadẽ ratione, qua Deo in re vna fidẽ habemus, in reliquis quoque omnibus habere necesse est. *Idem* prorsus de spe dicendum: quicquid enim speramus, idcirco speramus, quia est nobis diuinitus promissum, ergo qua ratione vnum speramus, cætera quoque diuinitus promissa sperare debemus: quod si vnum eorum, vel minimum desperaueris, totam spei rationem tollis. Deus enim in reddendis promissis æquẽ est fidelis & verax: non igitur vnum sperare licet, aliud desperare. *Primo* obijcies: actus cum habitu non pugnat, sed cum actu: ergo in fide error simul esse potest cum habitu fidei. *Respondeo*: actum cum actu proximẽ pugnare, sed remotẽ cum habitu. *Secundo* obijcies: habitus fidei est supernaturalis, à solo Deo efficitur, pendet, & conseruatur: sed actus hæresis est naturalis: ergo non sunt contrarij. *Respondeo*: actus naturalis non pugnat cum supernaturali, quatenus vnus est naturalis, alter supernaturalis, sed quatenus habitus fidei mouet ad credendum, & hæresis dissentit à fide. *Tertio* obijcies: hæresis efficiendo non potest expellere habitum fidei, qui à solo Deo pendet, & conseruatur. *Respondeo*: siue efficiat siue non efficiat, hoc vnum contendo, per hæresim fidem expelli, non solum ob meritum hæresis, sed etiam ob repugnantiam. *Quarto* obijcies: fides potest infundi in hominem habitum hæresis habentem quam de suo peccato dolet. *Respondeo*: solum in præsentia dicitur per hæresim tolli fidẽ tanquã per formam contrariã, quando peccatum est, non negatur posse infundi habitum fidei, & simul esse eum habitum hæresis in hæretico recẽs per legitimam poenitentiam conuerso, quoniam habitus fidei, nõ cum habitu hæresis, sed cũ actu pugnat: vnde fit, vt non possit consueta lege Dei habitus fidei infundi in hominẽ, qui dissentit scienter & spontẽ ab ijs, quæ sunt fidei; dixi consueta lege Dei, quoniam Deus absolute etiam potest facere, vt cætera cõtraria sint simul in eodem, quamuis ex natura rei esse non possint: calor enim & frigus, Deo id faciente, in eodem simul esse queunt.

Septimo Queritur, Quibusnam poenis, & malis lethale peccatum hominem afficiat? *Respondeo*: primo, hominẽ gratia, & charitate lethale rimen ipoliat, ratione cuius macula in animo

contrahitur. Hac item ratione peccatum hominem à Deo alienat, & auertit: quia gratia è contrario hominem, in quo est, cum Deo societate quadã & amicitia coniungit, vnumquod quodammodo cum eo efficit. Hac eadem ratione peccatum hominem à debito suo fine abstrahit, quia nos distungit à Deo, qui noster est finis. Præterea, hoc ipso, quod lethali crimine præceptum aliquod violamus ad salutem, & vitam æternam necessarium, à fine deficimus; quia defectus ab aliquo, quod est ad finem consequendum necessarium. Secundo, lethale crimen hominem ab hæreditate cælesti excludit, & huiusmodi malum Theologi appellat poenam damnit: est enim æternæ felicitatis amissio. Tertio, hominem incipiat æternis supplicijs, quæ poena sensus ab eisdem Theologis nominatur: quæ pro qualitate criminis maior est & minor. Quarto, antea vitæ merita abrumpit, ac veluti intercidit: nam impedit, ne ipsi cælestis gloria, & hæreditas reddatur: quam poenam Theologi hunc in modum explicare solent; lethale crimen, inquit, antecedentia quidem hominis merita non extinguit, sed quasi sopita, atque obruta reddit: id autem ideò docent, vt ostendant eadem merita per poenitentiam, & gratiam reuiuiscere, instar arborum & fructum, qui hyme quidem non intereunt, sed veluti languescunt, & vere nouo reuiuiscere incipiunt, ac reflorescere. Item, vt differentiam constituent, inter merita præcedentia, & opera bona moralia peccatoris: nam hæc, vt potè mortua, & extincta, nequaquam per poenitentiam, vt illa, reuiuiscunt, nec redeunt amplius.

Octauo Queritur, An sicut poena sensus est inæqualis, sic & poena damni inæqualis sit? Cõuenit inter omnes esse æqualem per se, alioquin tamen esse inæqualem: inæqualitatem tamen diuersis modis constituent, & explicant. Quidam enim ideò inæqualem esse arbitrantur, quia defelicitatis amissione vnus magis tristatur, ac dolet, quam alter, prout grauius, aut leuius peccauit. Sic Abulen. in *Math. ca. 25. quest. 640. Sot. in 4. 50. quest. 1. a. 4. & ante eos Rica 4. d. 50. a. 5. que 11.* Hæc tamen tristitia dicitur, inquit, poena damni, non sensus, quoniam eam parit, ac gignit æternæ hæreditatis amissio, non ignis, qui torquet & dis cruciat improbos, perpetuis supplicijs damnatos. Cæterum hoc solum probare videtur poenam sensus esse inæqualem, non damni: nam tristitia, quæ concipitur ex æternæ felicitatis iactura, poena est sensus, non damni, quoniam eo solum consistit, vt perpetuo quis careat cælesti hæreditate. Alij verò poenam damni inæqualem esse volunt, non quidem per se, nec ob æternam felicitatem amissam, sed vt ordinem, & respectum habentem tantummodo ad peccata: poena enim per se peccato debetur; quo igitur maius, & deterius peccatum, eò grauiore & acerbiori poena suum afficit auctorem: nam alioquin si quis cælesti præmio sine vlla prorsus culpa careret, poenam non lueret; poena etenim non est, nisi ob culpam admissam, ita opinantur Al. ma. *traff. 3. moral. c. 29. ad finem; & Supple. Gabr. 4. d. 50. quest. 2. a. 2. proposit. 4.* Hi similiter auctores poenam damni non sensus moerorem appellane

quem

quem inducit peccati præteriti recordatio, non autem ignis perpetuus: poenam verò apud inferos eam sensus esse fatentur, quam ignis parit, ac affert. Verùm hoc solum argumento probatur, poenam sensus maiorem, aut minorem deberi maiori, aut minori peccato; non tamen poenam damni oportere esse inæqualem: quia hoc ipso, quòd quis habere sibi videtur plus iuris ad boni aliquid, ad quod aspirat, consequendum, magis dolet, & angitur, cum se eo bono deiectum, ac deturbatum videt, & animaduertit ab omni spe eius potiundi decidisse. Ut si quis ius ad regnum haberet, & sua culpa illud amitteret, & proinde tantò magis quisque affligitur, & discruciat de æternæ beatitudinis iactura, quanto plus iuris, & meritum habebat ad eam. Ergò consentiunt omnes, poenam sensus in damnatis hominibus inæqualem, ac impari esse; quoniam tristitia & dolor, poena est animum discrucians, & torquens, siue eam ignis ingeneret, siue peccati præteriti recordatio, siue æternæ felicitatis amissio, siue iuris ad cælestis regnum consequendum iactura: poena verò damni in eo solum consistit, quòd quis cælesti felicitate careat, quam poterat, & debebat habere. Punitio verò eiusdem formæ, vna altera maior, aut minor non est, etiam si forma, quæ posset, ac deberet inesse magnitudinem, aut paruitatem haberet: quemadmodum enim cæcus vnus alio magis, aut minus cæcus non est, quia vnus aspectum acutiorem, acriorem, & perspicaciorem, alius verò hebetiorem, & tardiorem amiserit: hic vnus non est maior peccator, aut minor, eò, quòd à maiore, ampliore Dei gratia per peccatum exciderit: nec vnus item magis æternæ beatitudine caret, quòd maius ad eam ius aliquando obtinuerit, sed quia magis affligitur quisque, vel eo, quòd animaduertat, se à maiori iure excidisse, vel grauius, & deterius peccasse. Apud inferos igitur poena sensus est vna per se maior, aut minor alia; poena damni per se non item, quatenus in sola priuatione consistit, sed quatenus ex maiori, minoritè causa soluitur: sicut vmbra maior, minorè est ex maiore, minorèue corpore opaco interiecto: pari ratione. S. Tho. 2. quæst. 86. a. 1. ad. 3. docet peccata esse alia alijs deteriora & grauiora, & proinde maculam animæ, quæ est priuatio gratiæ aliam esse maiorem minorèue, quia macula, inquit, non est sola priuatio gratiæ; sed quatenus est per peccatum grauius, aut leuius, tãquam per causam inducta. Et Maior 4. d. 50. quæst. 2. conclus. 2. ait: poena damni non est sola priuatio, siue gloriæ cælestis priuatio, sed est priuatio cum merore, & tristitia ob grauius, vel leuius peccatum admissum, grauior, leuior ue est.

Nonò Queritur, An possit esse peccatum, quod nulla vnquam poena sensus sit puniendum? Respondet: iuxta legem diuinitus institutam in rebus, nullum esse, aut esse posse peccatū, propria hominis voluntate contractum, quod aliqua poena sensus nō puniatur. Almain. tract. 3. moral. c. 15. At verò præter rerū solitā legem, & ordinē esse potest peccatum, de quo nulla vnquam sensus poena sumatur; nihil enim impedit, quo minus Deus à peccatore poenas non repetat. Nam lege sua peccata puniunt: verò peccatum, quamuis

Dei nutu impunitum perpetuò maneret, nihilominus tamen esset supplicio dignum. Peccatum igitur, quatenus peccatum est, poenam, aut perpetuam, aut temporalem meretur. Item peccato, ut peccatum est, poena debetur, nec peccatum esse potest, quòd non sit poena dignum. At verò, quòd poena perpetuò, vel ad tempus puniatur, id postulant diuinæ iustitiæ leges in fontes, & perditos constitutæ.

Decimò Queritur, An possit esse peccatum, quod nec lethale, nec veniale sit? Quidam affirmant esse posse. Almain. tract. 3. moral. c. 15. testatur Martinum, & Durandū sensisse, id fieri posse, si absolute, & simpliciter loquamur, præter rerum ordinem ac legem, eò quòd possit Deus peccatum aliquod nec perpetua, nec temporaria poena punire. Sed reuera, aut lethale, & veniale peccatum vocamus, quod poena sensus peccatoris, vel ad tempus puniatur: aut quod poena perpetua, vel temporaria dignum est. Si primo modo lethale & veniale peccatum sumamus: potest quidem esse peccatum, semota Dei lege, quæ est constituta, quod nulla vnquam poena, vel æterna, vel temporaria sit puniendum: at verò si secundo modo accipiamus, non potest esse peccatum propria hominis voluntate commissum, quod non sit lethale, aut veniale, hoc est, quod non vel poenam æternam, vel temporariam mereatur. Peccatum enim est, vel graue, vel leue: Si graue, dignum est supplicio sempiterno: si leue, poenam temporariam promeretur. Peccatum itidem, aut hominem à Dei gratia & charitate disiungit, quippe quod est diuinæ amicitiae inimicum & aduersum; & huic perpetua poena debetur: aut Dei gratiam & charitatem non delet, & hoc temporariam poenam meretur.

Vndecimò Queritur, An actus aliquis voluntarius, ac liber ita per se malus sit, ut non modo carere deformitate queat? Sunt, qui censent nullum esse humanum actum per se malum, ac peccatum, qui ab omni prauitate denudari non possit; sic quidam iuniores. Immo Almain. tract. 3. moral. cap. 15. ait ita sensisse Martinum, Durandum, & alios, quos ibi citat; fatentur quidem actus alios esse lege naturali damnatos, alios scripta lege diuina, vel humana interdictos: & illos esse per se malos, non quia non possint non esse mali, sed quia ante omnem legem scriptam sunt malignos verò non esse malos per se, sed tantummodo malos, quia lege scripta vetantur. Ceterum aiunt, eos etiam actus qui sunt iure ac lege naturali damnati, non esse ita per se malos, ut omni prauitate spoliari non possint; quòd vnica ratione conuincere conantur. Nam omne peccatum ideo est peccatum, quia diuina lege vetum: ergo si Deus legem deleat, ac tollat, peccatum non est: ut puta homicidium, adulterium, furtum, detraçtio, periurium, falsum testimonium, ac mendaciū, sunt peccata, & per se mala, quia legi naturali contraria. Sed finge, non esse Dei præceptum, quod hæc fieri prohibeat, tunc peccata nō erunt: at Deus, quicquid iubet, aut vetat, suo nutu & arbitratu iubet, ac vetat: ergo fieri potest, ut nihil iubeat, nihil prohibeat. Sed longè verior est eorum sententia, qui docent peccata iuri naturali contraria, ita esse per se

mala, vt omni deformitate carere non possint, nimirum, odium Dei, mendacium, periurium, & cetera huiusmodi, non possunt non esse mala. *Greg. 2. dist. 35. quest. 1. a. 2. Gab. 2. d. 35. quest. 1. ar. 1. nota 1. Almain. tract. 3. Moral. cap. 16.* qui vt hanc sententiam tueantur, & proposito aliorum argumentorum respondeant, docent Dei præceptum posse dupliciter accipi, aut verbis Imperatiui modi conceptum & datum; aut verbis Indicatiui modi: Verbi Gratia; mendacium, odium, Dei periurium, dupliciter vetari queunt: Vno modo sic, Ne mentiaris, ne odio habeas Deum, ne peieres. Aut sic, Non est mentendum, siue mentiri nõ licet: Nõ est peierandum, siue peierare, nefas est: si primo modo præceptum sumatur, omnia, inquit, præcepta etiam legis naturalis, sunt iñtu Dei posita, quoniam Deus, quicquid extra se ipsum vult, liberè vult. At verò si secundo modo præceptum accipias, iuris naturalis præcepta, non sunt à Deo nobis liberè data, quoniam necessariò verum est: furari nefas est: peierare, mentiri, non licet: immo etiam si, ex hypothesi, Deum in rerum natura non esse fingeres, nihilominus esset verum, Mentiri non licet: & peccatum, inquit, quo ius naturale perstringitur, nõ est peccatum præcisè, quia interdictum Dei præcepto verbis Imperatiui modi dato, sed quia pugnat cum præcepto Dei per modum Indicatiui modo posito. Sed certè, quicquid sit de hac distinctione præcepti, negari non potest furtum, homicidium, adulterium, odium Dei, periurium, mendacium, & id genus alia, ita esse per se mala, vt non possint non esse mala: ita *Almain. tract. 3. Moral. cap. 16.* & ait sic sensisse S. Tho. Bonauenturam, Ochamum, & alios. Nam quemadmodum in his, quæ in natura consistunt, aliqua ita sunt per se vera, vt non possint non esse vera: neque enim vlla ratione, & potestate fieri potest, vt homo non sit animal, non sit corpus, non sit substantia, quoniam hæc ad hominis naturam spectant, nec rerum naturæ mutari queunt, vt aliud quippiam sint, quàm illud, quod sunt, vel vt non sint id, quod sunt. Sic etiam in moribus, quæ sunt per se mala, hanc naturam & rationem habent, vt per id, quod sunt, sint rationi contraria, & aduersa. Adulterium, siue homicidium, nec esse, nec intelligi potest, quod non sit rationi contrarium. Sicut enim calor esse non potest, quin sit aquæ inimicus, aduersus, & noxius; sic nec mendacium esse potest, neque periurium, quod non sit rationi dissentaneum. Et hoc est, quod Gregorius, Almainus, & alij docuerunt. Semper esse verum dicere; Mentiri, peierare, furari non licet: ratio enim si recta est, præscribit non esse peierandum. Dices, ergo furtum ideo est malum, quia ratio præscribit, non esse furandum; cum tamen ideo ratio præscribat, non esse furandum, quia furari est malum. Certè hæc duo se inuicem consequuntur, Furari esse malum, & rationem præscribere non esse furandum: & mutuo se ponunt, ac inferunt: sicut si patrem dicas, intelligis simul & filium, quia pater non est, nisi filij pater: & è contrario filius non est, nisi patris filius; sic etiam si furtum dicas: simul etiam dicitur rationi inimicum, & aduersum, quoniam furtum nõ est nisi malum rationis. Similiter si ratio præscribit, non esse

furandum, sequitur, vt furtum sit malum. Et idem iuris est in ceteris, quæ sunt per se mala, eod, quòd cum naturali iure pugnent. Sciendum tamen est prædicta peccata esse per se mala: ita vt bene fieri nequeant ab homine scienter, & spontè operante in materia, & re obiecta ex suo genere, & circumstantijs mala: nam alioqui extrema necessitate oppressus, re aliena iure vitur, vt suam vitam conseruet: & bello iusto etiam innocentes, vnà cum alijs iure necantur, & fontes auctoritate publica, sine peccato occiduntur, & iussu Dei vitæ, & necis habentis imperium potest innocens absque vllò peccato iugulari.

Controuerfia est inter auctores, an quod est per se malum, saltem à Deo solo, sine homine fieri queat? Verbi Gratia: an odium Dei possit Deus per se facere: nam si id fecerit, malum non erit. Verum his hæc, & controuerfia ad nostram quæstionem non pertinet: nam in præsentia solùm est quæstio, an Adulterium, homicidium, furtum, volutariè, & liberè ab homine fieri queant, ita vt mala non sint: & dicimus, fieri non posse, vt mala non sint. Si obijcias, si nullum sit datum Dei præceptum de non furando, furtum malum non erit. Respondeo: sicut furtum esse nõ potest, quin cum ratione pugnet; sic nec ratio recta esse nequit, quæ non præscribat, non esse furandum. Diuina autem ratio per se ipsam est recta, ac proinde non potest non præscribere, furari esse malum, aut furari non licere: est enim ratio recta cum rei natura consentanea. At furtum per se est malum, ergò recta ratio omninò præscribit furtum esse malum, esse fugiendum, esse vitandum: siue præceptum scripto detur, aut lex promulgetur de non furando, siue secus, furtum semper est malum rationis, semper suprà naturam rectæ rationi contrarium.

De peccato originali.

Hactenus ea explicui peccatorum genera, quæ in aliqua actione consistunt, quæque propria hominum voluntate contrahuntur. Superest iam, vt breuiter disputatione de peccato originis, quod singulis hominibus innotum est, eo quòd ab Adamo primo parente, in omne genus humanum communi seminis propagatione peruaferit; ita vt in vnoquoque hominum à primo ortu suo, atque conceptu sit vnà cum ipsa natura susceptum.

Cap. XXV.

Peccatum originis clarè, & euidenter ex scripturis, Patribus, & decretis Ecclesiæ colligi.

Primo quæritur; An peccatum originis euidenter ex sacris litteris colligatur? In concilio Tridentino, sessione 5. de Pecc. orig. cap. 3. definitum est, peccatum originis esse in posterum à primo parète per propagationem traductum; quod olim fuerat contra Pelagianos decretum in concilio Mileuitano, Carthagenensibus, & Aruicano 2. quam fidei definitionem concilia colleguerunt, ex Paulo ad Rom. 5. xbi ait. Per vnũ hominẽ peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum